

Årringen 2015

Annual Review No 19 of The Arboretum &
Botanical Gardens, University Museum of
Bergen, The University of Bergen

ISSN: 0809-5213

Journal home page:

<https://www.uib.no/universitetshagene/66488/%C3%A5rringen>

Rik høstblomstring hos duftende *Rhododendron*- kjemper

Per Magnus Jørgensen, Universitetshagene, Universitetet i Bergen,
Mildevegen 240, 5259 Hjellevstad (e-post: per.jørgensen@uib.no)

To cite this article: Jørgensen, P.M. 2016. – Rik høstblomstring hos
duftende *Rhododendron*-kjemper – Årringen 2015 (19): 25–32.

Published May 2016

Rik høstblomstring hos duftende *Rhododendron*-kjemper

Per M. Jørgensen, Arboretet og de Botaniske hager, Universitetsmuséet i Bergen, Mildevegen 240, N-5259 Hjellesstad (e-post: per.jorgensen@uib.no).

Høsten 2015 hadde vi en uvanlig flott blomstring på noen kjempestore *Rhododendron* som normalt blomstrer i perioden juli-august. De blomstrer kun én gang, og ikke to, slik mange med hovedflør om våren gjør, når de får noen blomster også på høsten (Jørgensen 2011). På samme tid registrerte vi blomster på en for oss ny, antakelig ubeskrevet art. Dette er nok et resultat av den klimaendringen vinterblomstrende busker nyter godt av (Jørgensen & Moe 2015), siden de er arter som kommer sent i gang med skuddsettingen, og trekker fordeler av år med lengre varmeperiode om høsten. Man ser også at mange andre arter og sorter i slekten kan ha en andre blomstring om høsten, noe som nok har forekommet før, men er blitt vanligere de siste årene. Dette er et annet fenomen som henger sammen med at en del blomsterknopper som anlegges for å komme til neste vår, blir stimulert av temperaturen og kommer i gang et halvt år for tidlig. Nedenfor omtales bare de store artene som normalt blomstrer om høsten.

Rhododendron auriculatum i rik blomst i skogen i Arboretet på Milde (G-1981.75, foto: Terhi Pousi 19.08.2015).

Rhododendron 'Polar Bear' med forfatteren (1,90 m) som målestokk i Nydalen, Arboretet på Milde (G-1990.337, foto: Terhi Pousi 27.08.2015).

Rhododendron auriculatum Hemsl.

er den mest kjente av disse. Vi har hatt den i Muséhagen siden 1960-tallet, og den er klart hardfør nok for våre forhold, men den har gjort seg lite bemerket i Muséhagen siden de unge skuddene lett frøs tilbake og blomstringen ble minimal. Dette er svært beklagelig siden den har store, hvite trompetformete blomster som dufter, hvilket er ganske uvanlig i slekten. Bedre har det gått med det materialet vi sådde i 1981 og plantet ut i artssamlingen på Milde, og i 2015 slo den til med en overdådig blomstring i august (bildet s. 25). Den trives åpenbart i furuskogen der og har utviklet seg til store, 4-5 m høye trær med et flott lysegrønt bladverk der de store bladene, som navnet sier, har øreformete bladbaser. Knoppene er dertil spesielle, kantete med langt tilspissete knoppskjell. Dette har ledet til at den har fått en egen subseksjon AURICULATA, enda den står svært nær en del arter i FORTUNEA-subseksjonen, bl.a. *Rh. glanduliferum* som den har flere fellestrekk med. Den er skogdannende i grenseområdene mellom de kinesiske provinsene Sichuan, Hubei og Guizhou der den finnes fra 600-2000 moh. Vårt materiale er fra omkring 2000 moh., hvilket er lavere enn vi er vant med for arter som skal klare seg bra på Milde. Men det er en generell tendens til at de som kommer fra mer østlige provinser i Kina, kan komme fra lavere nivåer helt ned til 1500 moh. og likevel klare seg bra på Vestlandet. *Rh. auriculatum* er plasskrevende og bør plasseres på et lunt sted der vinden ikke ødelegger det store bladverket.

Nærbilde av de fantastiske blomstene til 'Polar Bear' i Nydalen, Arboretet på Milde (G-1990.337, foto: Terhi Pousi 01.09.2015).

Selvsagt er denne praktfulle arten forsøkt utnyttet i foredlingsarbeidet til å lage gode hageplanter, men dessverre har de fleste av disse forsøkene vist seg å gi planter som ikke er bedre enn morarten – den er jo vanskelig å forbedre. Men én kultivar har fått en viss utbredelse i hager til tross for at den ansees som vanskelig å dyrke, nemlig *Rhododendron* 'Polar Bear'. Den er en krysning mellom *Rh. auriculatum* og en underart av *Rh. decorum* som mor (om den se nedenfor). Den ble gjort av John Stevenson i Windsor Gardens i 1926. Vi plantet den forsøksvis på et beskyttet sted i Nydalen i 1990 etter oppfordring fra Sir George Taylor (1904-1993), den tidligere sjefen for Kew Gardens, og den har blomstret jevnlig i juli/august siden da, men aldri så rikelig og så lenge som i 2015 da den stod fint helt inn i september.

Jeg må imidlertid legge til at det nylig er gjort en krysning mellom *Rh. auriculatum* og *Rh. hemsleyanum* som påstås å være mer hardfør og enklere som hageplante enn 'Polar Bear', men den har foreløpig ikke fått noe navn. Vi har dessverre dårlig erfaring med denne da alle plantene etter hvert har dødd.

Rhododendron cf. chihsonianum (C&H 7189) i blomst for første gang i artssamlingen i Arboretet på Milde (W-1998.143, foto: Terbi Pousi 09.07.2015).

Rhododendron chihsonianum Chun & Fang

er navnet en kinesisk ekspert ga til planten som bærer innsamlingsnummer C&H 7189 som Cox og Hutchinson samlet på sin ekspedisjon i 1995 i Lao Jing Shan i det sydøstlige Yunnan, nær grensen til Vietnam (Cox & Hutchinson 2008). En britisk ekspert har ment at den muligens kan plasseres i den tidligere beskrevne *Rh. serotinum* Hutch., en art hvor opprinnelsesstedet i naturen ikke er sikkert kjent. Imidlertid viser vårt materiale av C&H 7189 å ha mange karakterer felles med *Rh. hemsleyanum* Wilson med øreformete bladbaser, og bladene har dessuten en tendens til å få undulerte kanter, men de er smalere og blomstene er større og tydeligere trompetformete, så tanken at det kan være en underart av *Rh. hemsleyanum*, slik innsamlerne antok, har meget for seg, eller så er dette ny og ubeskrevet art.

I vår sammenheng er dette mindre viktig, for hovedspørsmålet er hvordan den har klart seg. Vi plantet den i 1998, men den har ikke virket veltilpasset fordi den i likhet med dem som starter veksten seint på året, har en tendens til å få frostskafer på unge skudd, hvilket ikke er merkelig siden den er funnet så langt syd i Yunnan-provinsen på 3000 moh. (jo lenger sør i Kina, jo høyere opp i fjellet må planten vokse for å være tilpasset klimaet på Milde), og derfor var det ikke rart at den fikk store skader den

Rhododendron decorum (SBEC 1059) i rik blomstring i artssamlingen i Arboretet på Milde (W-1985.122, foto: Terhi Pousi 15.07.2015).

lange og kalde vinteren 2009/10. Men den regenererte raskt og har vokst opp til en velformet busk. I 2015 var første gang den blomstret med de store, velluktende blomstene. Den vil nok få problem i «flaskehalsvintre», så med mindre også vintrene blir mildere, vil *Rh. auriculatum* være å foretrekke i våre hager.

Rhododendron decorum Franch.

er en av de treformede artene med duftende hvite blomster, men den er hovedsakelig sommerblomstrende (juni/juli). I 2015 var den ganske sein i blomst. Den er temmelig vidt utbredt i Kina og det finnes mange former med ulik hardførhet. Vårt materiale er SBEC 1059 fra Cangshan i Yunnan-provinsen og den virker godt tilpasset våre forhold, selv om den fikk skader vinteren 2009/10. Det var en plante i denne artsgruppen som ble mor til 'Polar Bear' (se ovenfor).

Rhododendron glanduliferum (C&H 7131) blomstrer i artssamlingen i Arboretet på Milde (W-1999.203, foto: Terbi Pousi 18.08.2015).

Rhododendron glanduliferum Franch.

Dette er en svært sjelden art som i naturen bare finnes noen få steder i det sydøstlige Yunnan på 2000-2500 meters høyde. Vårt materiale er C&H 7131, og ble først innsamlet i 1995. Da vi fikk flere planter i 1999, var vi usikre på om de ville klare seg, men de har overlevd selv de kaldeste vintrene siden, rett nok med adskillige frostska-der. De blomstret for første gang i 2009 (Jørgensen 2013), og deretter i 2015 med sine kjempestore blomsterstander. Blomstene er store, tett kjertelhåret på utsiden (noe epitetet '*glanduliferum*' henspiller på) og de har en kraftig, søt duft. Om det var den som gjorde at vi fant mengder av glansbiller (*Cychramus luteus*) inne i blomstene er usikkert. De lever hovedsakelig av pollen hos forskjellige planter. Også denne rhododendronarten er helt på grensen av hva den tåler, og med årene blir dette et skranglete lite tre. Men med de praktfulle, velluktende blomstene er *Rh. glanduliferum* likevel verdt å prøve for den som har et lunt sted i hagen.

Glansbiller (Cychramus luteus) som koser seg i blomsterklokkene av Rhododendron glanduliferum (foto: Terbi Pousi 18.08.2015). Innfelt: glansbille (Cychramus luteus) ca. 10× forstørret (foto: Bjørn Moe).

Rhododendron magniflorum W. K. Hu.

I 2012 fikk vi ytterligere en art av disse flotte kjempene, nemlig *Rh. magniflorum* (NN 0959) som nordmannen Remi Aleksander Nielsen hadde samlet på 1760 meters høyde i det sydvestlige Sichuan, Kina. Den har trivdes bra på Milde og vokser livlig (bildet s. 32), men har hittil ikke blomstret, bare vist sin vakre brunrøde nyvekst. Det blir spennende å se hvor godt denne kommer til å klare kaldere vintre enn dem vi har hatt i det siste, og om den vil klare å vise opp sine kjempemessige blomster som bare overgås av den fabelaktige *Rh. griffithianum* Wight. Dette er en av de mest staselige artene av alle som dyrkes utendørs i Storbritannia. Vi har hittil bare kunnet drømme om å få til denne på Milde.

Ungt eksemplar av *Rhododendron magniflorum* (NN 0959) med kraftig, brunfarget årsskudd i artssamlingen i Arboretet på Milde (W-2015.216, foto: Terhi Pousi 15.07.2015).

Takk

En særlig takk til Terhi Pousi for de fine fotografiene og for synspunkter på manus. Takk også til Kenneth Cox, Glendoick for opplysninger om planter hans far samlet i Kina, og til Steffen Roth, Bergen Museum for bestemmelsen av glansbillen.

Referanser

Cox, P. & Hutchinson, P. 2008 – *Seeds of adventure*. – Garden Art Press.

Jørgensen, P. M. 2011 – Høstblomstrende *Rhododendron* på Milde. – *Lapprosen* 14(1): 4-6.

Jørgensen, P. M. 2013 – Erfaringer fra artssamlingen av *Rhododendron* i Det norske arboret, Milde. Del II, subgenus *Hymenanthes*. – *Årringen* 2012: 4-118.

Jørgensen, P. M. & Moe, B. 2015 – Gode tider for vinterblomstrende busker. – *Årringen* 2014: 90-100.